

Mieczysław Hucal

11 BATALION ŁĄCZNOŚCI 2 KORPUSU POLSKIEGO

W 2. Korpusie Polskim dowodzonym przez generała Władysława Andersa łączność na najwyższym szczeblu dowodzenia była zadaniem 11 batalionu łączności. Powstanie tego oddziału można by odnieść formalnie do rozkazu dowódcy Armii Polskiej na Wschodzie nr.9, wydanego w jego ówczesnym miejscu postoju, w Quizil-Ribat w Iraku, dnia 9 marca 1943 roku. Na jego mocy istniejący już wówczas batalion łączności armii przeorganizował się i zmienił nazwę na 11. batalion łączności. Jednakże długi proces tworzenia tego oddziału, nie stanowiący wyjątku, sięgał pierwszych dni formowania Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Toteż właściwym jest stwierdzenie że rozkaz ten oznaczał tylko końcową fazę organizowania 11. batalionu łączności.

Jedną z wcześniejszych dat, do jakich można się odwołać śledząc dzieje batalionu jest dzień 27 października 1941 roku, kiedy to dla potrzeb sztabu Polskich Sił Zbrojnych organizowanych w ZSRR rozpoczęło się formowanie tzw. sztabowej kompanii łączności. Formacja ta zajmuje ważne miejsce wśród tych, których żołnierze z biegiem czasu wypełniali szeregi późniejszego 11 batalionu łączności. Kompania składała się tylko z jednego plutonu telefonicznego stacyjnego i jednego zespołu radiotelegraficznego. Dowódcą kompanii został por. piechoty Bolesław Bolszjo.

Sprzęt plutonu telefonicznego dostarczony był przez Rosjan i zawierał: 1 aparat telegraficzny Hughes'a, 3 aparaty telegraficzne Morse'a, 1 łącznicę polową 20. numerową, 22 polowe aparaty telefoniczne i 8 km kabla polowego.

Sprzęt zespołu radiotelegraficznego był następujący: 1 radiostacja RB - dostarczona przez Rosjan, jedna radiostacja angielska „S.A.” odstąpiona przez ambasadę RP w Kujbyszewie oraz jedna radiostacja spadochronowa przysłana przez dowództwo WP w Londynie.

Czasami łącznościowcom przypadły w udziale zadania nieoczekiwane. W Buzułuku, w biurze szefa sztabu PSZ w ZSRR płk. L. Okulickiego, znaleziono mikrofon podsłuchowy ukryty w wentylatorze. Skierowano zapytanie do Rosjan w tej sprawie, odpowiedź była oczywiście negatywna, z sugestią że to prawdopodobnie pozostałość po okresie rewolucji ... W wyniku przeszukań pomieszczeń sztabowych wykryto jeszcze kilkanaście podsłuchów.

Skrupulatne badania pozwoliły stwierdzić, że cała instalacja nie jest starsza niż 6 miesięcy, ot taki nadzór „przyjacielski”.

Począwszy od pierwszych dni 1942 roku, zaraz po wizycie gen. W. Sikorskiego w ZSRR, Polskie Siły Zbrojne zaczęły się rozrastać. Rozpoczęto formowanie czterech nowych dywizji. Jednocześnie zapadła decyzja przeniesienia całości wojsko polskiego do Azji Środkowej. Powiększanie się PSZ pociągnęło za sobą konieczność sformowania odpowiedniego dla potrzeb dowództwa oddziału łączności. Miał być nim pułk łączności.

Pluton gości motorowych

26 lutego 1942 roku na konferencji w oddziale I sztabu zakończono opracowywanie planu organizacji 1. pułku łączności. Miał to być oddział samodzielny gospodarczo i składać się z trzech batalionów liniowych, oraz jednego batalionu szkolnego. Stan liczbowy przewidywany był na 62 oficerów i 2115 szeregowych. W skład wyposażenia miało wejść m.in. 44 radiostacje, 331 samochodów i 176 motocykli. Pułk wraz z batalionem szkolnym stanowić miał osobny ośrodek szkolenia łączności podległy bezpośrednio dowódcy PSZ w ZSRR. Rozkaz nakazujący organizację pułku został podpisany 19 marca 1942 roku, na dowódcę pułku wyznaczony został mjr Roman Banaszek. W początkowej fazie formowania pułku zorganizowane zostały tylko dwie kompanie, 1 sztabowa kompania

łączności i 2 kompania kablowa. Rozkazem z dnia 11 kwietnia mjr Banaszek objął stanowisko dowódcy łączności 5 dywizji piechoty, a na dowódcę pułku łączności wyznaczony został ppłk Jan Różański.

12 sierpnia pułk łączności rozpoczął podróż ewakuacyjną, wyruszając pociągiem do stacji Krasnowodsk, rosyjskiego portu nad morzem Kaspijskim. Stąd już transportem morskim pułk został przerzucony do Pahlevi, gdzie 19 sierpnia 1942 wyładował się na brzeg i na piaskach irańskiego wybrzeża rozpoczął nowe życie. W Pahlevi pułk otrzymał nowe, „pustynne” umundurowanie, a we wrześniu przerzucony transportami samochodowymi został do Iraku. Na postój wyznaczono mu miejscowość Quizil-Ribat.

Ostatnią datą istnienia pułku był dzień 26 października 1942 roku. Rozkaz dowódcy Armii Polskiej na Środkowym Wschodzie 544/I/Tj/42 nakazał zorganizowanie batalionu łączności armii i 12. etapowej kompanii łączności. Reorganizację miał przeprowadzić

dowódca pułku. W skład nowych formacji miały wejść pododdziały 1 pułku łączności, batalionu łączności II Korpusu Strzelców, uzupełnienia wydzielone z batalionów łączności 5., 6. i 7. dywizji piechoty oraz z karpackiego batalionu łączności.

Batalion miał liczyć 27 oficerów i 770 szeregowych. Dowódca batalionu został ppłk Jan Różański. Składał się z następujących pododdziałów:

- dowództwo batalionu
- kompania parkowa
- 1. kompania budowlana
- 2. kompania stacyjna
- 3. kompania łączności artylerii
- pluton radiotelegraficzny specjalny „B”
- pluton radiotelegraficzny specjalny „C”
- pluton radiotelegraficzny specjalny „E”

W czasie tworzenia batalionu działała zorganizowana jeszcze przy 1 pułku łączności Szkoła Podchorążych Wojsk Łączności i 6-tygodniowy kurs instruktorski dla innych rodzajów broni. 30 listopada 1942 w obecności gen. Zająca odbyła się promocja 28 oficerów i podchorążych. W tym samym dniu 72 szeregowych uzyskało stopień podchorążych.

Obsługa radiostacji

Od listopada rozpoczęto też szkolenie motorowe. Kierował nim ppor. Marian Chyliński. Przeprowadzono 5 kursów po ok. 60 żołnierzy w każdym. Kursantów egzaminowała komisja powołana rozkazem dowództwa AP na Środkowym Wschodzie.

W grudniu 1942 roku rozpoczęto kurs radiomechaników. Kursem kierował ppor. inż. Jan Morawski. Na dwóch turnusach przeszkolono ok. 80 żołnierzy.

W końcu 1942 zorganizowano dwa piętnastotygodniowe kursy dla ochotniczek z PSK. Kierownikiem kursu radiotelefonistek został ppor. Jerzy Sznabrachowski, a telefonistek por. Stefan Siedlanowski. Przeszkolono 30 radiotelefonistek i 50 telefonistek. W styczniu 1943 na 6-tygodniowym kursie przeszkolono wszystkich podoficerów na nowym sprzęcie łączności. 15 lutego uruchomiono kurs Szkoły Podoficerskiej. Kierownikiem został por. Lewicki.

Budowa linii

Kwiecień 1943 roku przyniósł batalionowi zmiany organizacyjne, podyktowane rozkazem dowódcy Armii Polskiej na Środkowym Wschodzie, z dnia 9 marca 1943 roku. Nazwa batalionu brzmiała odtąd **11. batalion łączności**. Główne zmiany organizacyjne polegały na przemianowaniu kompanii parkowej na kompanię dowodzenia i dodanie do niej sekcji szyfrów. Druga zmiana to przekształcenie 1. kompanii budowlanej i 2. kompanii stacyjnej w dwie jednakowe kompanie łączności. Trzecią zmianą było zorganizowanie drużyny kontroli ruchu. Wprowadzone zmiany przekształciły batalion łączności armii w batalion korpusu uformowany ściśle według wzorów brytyjskich, stosowanych na Środkowym Wschodzie w działaniach pustynnych.

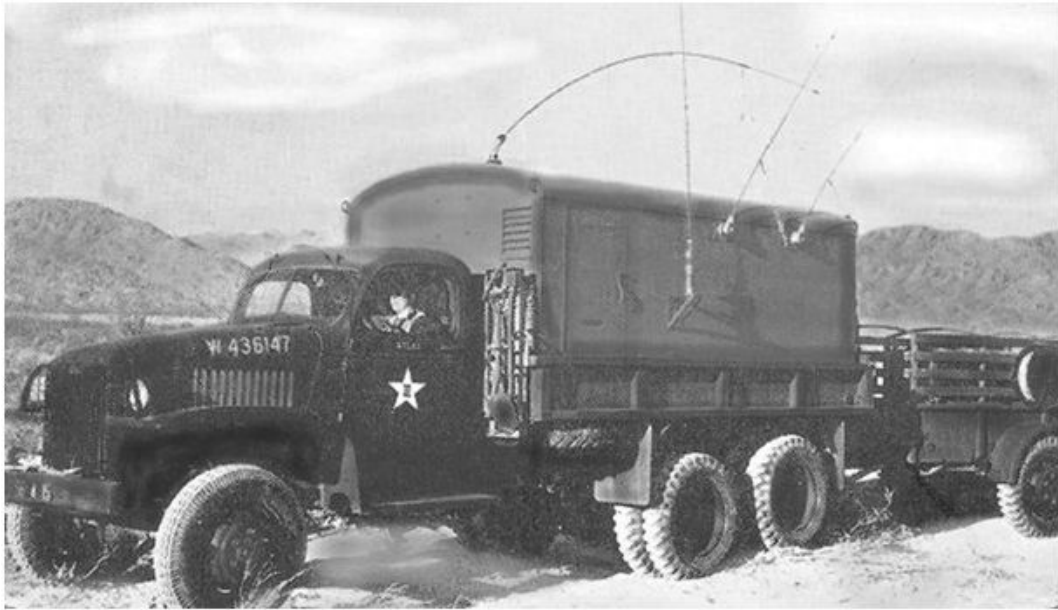
Aktualna struktura batalionu:

- dowództwo batalionu
- kompania dowodzenia
- 1. kompania łączności
- 2. kompania łączności
- 3. kompania łączności artylerii
- pluton radiotelegraficzny specjalny „B”
- pluton informacyjny specjalny „C”
- czołówka naprawcza samochodowa

Wyposażenie batalionu było następujące:

- samochody osobowe i lekkie - 49
- samochody ciężarowe 3-tonowe - 44
- samochody ciężarowe 15-tonowe - 29
- samochody radiowe i dowodzenia - 37
- pojazdy specjalne (szyfrowe, cysterna, itp.) - 9
- motocykle - 182
- radiostacje (Nr. 9, 12, 19, 22 i SCR-299) - 43
- łącznice 60 połączeniowe - 2
- łącznice 40 połączeniowe - 2
- łącznice 10 połączeniowe - 8
- aparaty telefoniczne „F” - 120

- aparaty telefoniczne „L” - 36
- polowy kabel telefoniczny - 192 mile (ok. 310km)

Radiostacja SCR-299

Lipiec był dla batalionu ważnym okresem przede wszystkim dlatego, że w tym miesiącu na podstawie rozkazu Naczelnego Wodza Wojsk Polskich 103/Tj/43 nastąpiła reorganizacja Armii Polskiej na Środkowym Wschodzie na dowództwo Armii Polskiej na Wschodzie i 2 Korpus Polski. Dowódcą Armii Polskiej na Wschodzie i równocześnie dowódcą 2 Korpusu Polskiego mianowany został gen. dyw. Władysław Anders. Rozkaz ten ustalał również skład etatowy Korpusu, w którym znalazł się 11 batalion łączności.

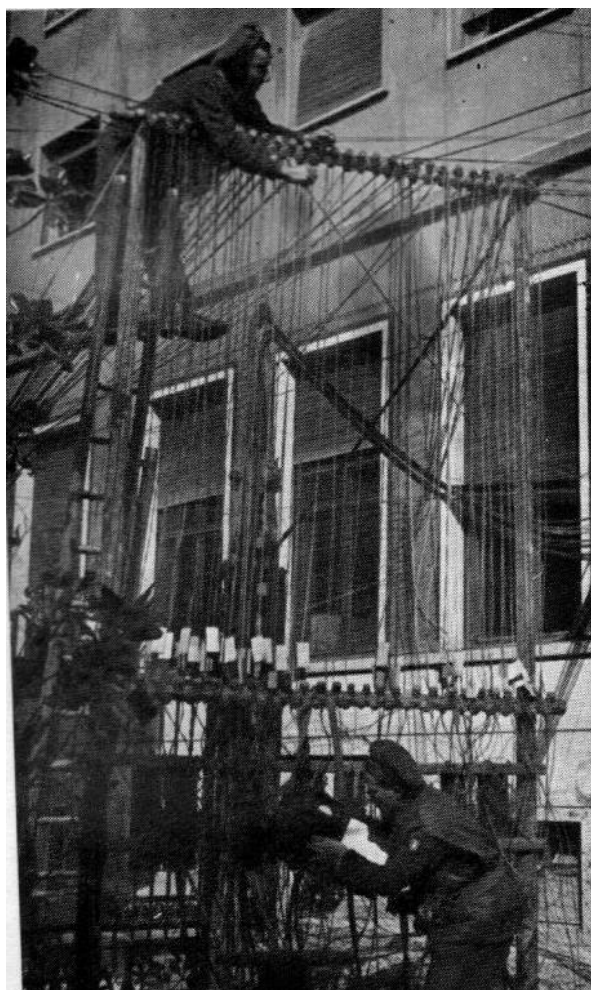

Przeгляд batalionu przez dowódcę Korpusu

20 lipca dowódca Armii Polskiej na Wschodzie rozkazem 109/Tj/SS/SD/43 zmienił nazwę batalionu na **11 batalion łączności Korpusu** (11 Polish Corps Signals), ustalając jego stan według angielskiego etatu W.E.808/1 Nr. 700653. Rozkaz ten nadał również nowe nazwy i nową formę niektórym pododdziałom batalionu. Z 3 kompanii łączności artylerii, która została rozwiązana wyodrębniony został pluton łączności dowódcy grupy artylerii korpusu i pluton łączności dowódcy artylerii korpusu. Pluton radiotelegraficzny specjalny „B” przemianowany został na 11 pluton radiotelegraficzny specjalny a pluton informacyjny „C” na 12. pluton informacyjny specjalny.

W sierpniu 1943 roku skład batalion wycoczywał w okolicach przełęczy Rawanduz. W pierwszych dniach września batalion w trzech rzutach przeszedł do Palestyny. Ostatni rzut batalionu przybył do obozu "Kilo 89" po zlikwidowaniu ośrodka łączności w Kirkuku w Palestynie.

Sprawdzanie linii

W październiku 11 pluton radiotelegraficzny specjalny i 12 pluton informacyjny specjalny odeszły do pracy na Cypr. „Rozłąka” z batalionem nie trwała długo, gdyż dołączyły do niego w Egipcie na krótki czas już 13 grudnia, a następnie na dłużej we Włoszech, w dniu 5 marca 1944 roku.

Po podróży przez Morze Śródziemne statkiem „Ranchi” 25 stycznia 1944 roku batalion wylądował we Włoszech w porcie Taranto. Zabezpieczał łączność korpusu w kampanii włoskiej nad rzeką Sangro, pod Monte Cassino, Pescara, Loreto, Arezzo i Bolonią. Stracił 7 poległych i 18 rannych.

Wyklinowany przez sąsiadów z frontu 2 Korpus Polski pozostawał w odwodzie 8. Armii Brytyjskiej rozlokowany w rejonie Bolonii, Castel S. Pietro, Imoli, Casteñazzo i Pogio. Do końca kwietnia 1945 roku batalion rozbudowywał sieć telefoniczną korpusu,

zarówno sieci wewnętrzne dowództwa korpusu jak i linie telefoniczne do wszystkich jednostek.

Jednak jak piszą autorzy książki o 11 batalionie „... Zdrada sprzymierzonych nie była już ukrywana przed światem ani przed żołnierzem polskim od 13 lutego 1945 roku. Dusza żołnierska była obolała, przepojona goryczą. Żołnierską drogę do Polski zabarykadowało, zaważyło polityczne szachrajstwo. ...”.

Marzec 1946 roku to wydarzenie ważne i trudne do zapomnienia. Rozdawane są żołnierzom dwie proklamacje. Jedna od tzw. rządu warszawskiego a druga od ówczesnego ministra spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii. Minister Wielkiej Brytanii na równi z tzw. rządem warszawskim namawiał żołnierzy 2 Korpusu Polskiego do powrotu do Polski. Ogólne oburzenie wywołał fakt, że obie odezwy rozdawane były pod nadzorem oficerów brytyjskich. W ostateczności nikt nie zapisał się na powrót do Polski.

Nad rzeką Sangro - sprawdzanie linii

18 maja 1946 roku ogłoszona została decyzja rządu brytyjskiego o przeniesieniu 2 Korpusu Polskiego do Wielkiej Brytanii. Tam miał on przejść demobilizację, a żołnierze mieli być wcieleni do Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. W korpusie tym żołnierze mieli stopniowo uczyć się angielskiego, przysposabiać do życia cywilnego przez kształcenie w różnych zawodach oraz mieli być stopniowo rozmieszczani wśród społeczeństwa brytyjskiego.

W kolejnych tygodniach zaczęła się powolna likwidacja batalionu. W ramach likwidacji batalionu do PKPR wstąpili wszyscy oficerowie i 58% szeregowych. Na powrót do Polski po przyjeździe do Wielkiej Brytanii zdecydowało się 34% szeregowych. Reszta 8% stanu stanowiła grupę „opornych”, którzy odmówili zarówno powrotu do Polski jak i wstąpienia do PKPR, twierdząc że nadal są żołnierzami Rzeczypospolitej i Wielka Brytania nie ma prawa ich demobilizować.

W dniu 1 kwietnia batalion został przeniesiony do obozu Oulton Park Camp w hrabstwie Chester. Posiadał wówczas 29 oficerów i 360 szeregowych. W tym stanie przetrwał do dnia **7 lipca 1947 roku**, kiedy wraz z innymi oddziałami utworzył 411 Oddział PKPR. **W ten sposób istnienie 11 batalionu łączności 2 Korpusu Polskiego jako oddziału wojskowego uległo zakończeniu.**

Jedynym symbolem batalionu była Odznaka pamiątkowa, która zaprojektowana została przez mjr. Wacława Walknowskiego w 1945 we Włoszech. W rysunku poza krzyżem w środku występuje syrena – znak II Korpusu, między ramionami krzyża występują symbole Iraku, Palestyny, Egiptu i Włoch. Krzyż w pionie przecina błyskawica – symbol łączności. Batalion sztandaru nie posiadał.

Odnaka pamiątkowa 11 batalionu łączności

Pisząc artykuł opierałem się głównie na książce „11 batalion łączności” wydanej przez Koło byłych żołnierzy 11 batalionu łączności w Londynie. Książka dostępna jest m.in. w zbiorach archiwum Światowego Związku Polskich Żołnierzy Łączności, znajdującego się obecnie w bibliotece Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu.

11
BATALION
ŁĄCZNOŚCI

